

Jogi melléklet

VERSENYPOLITIKA ÉS VERSENYKÉPESSÉG

Versenykorlátozó megállapodások a GVH 2009-es gyakorlatában

TÓTH TIHAMÉR

A Gazdasági Versenyhivatal 2009 során jelentős mértékű bírságot szabott ki, amelyek egyik oka a kartellek számának növekedéséből fakad. A GVH az év során a klasszikus kartelleken túlmenően komplex kérdéseket felvető jogsértésekkel is foglalkozott, mint például a bankközi jutalékok megállapításának kérdése. A vertikális megállapodások kapcsán szembevető a viszonteladási árrögzítés, hiszen ez tipikusan a nyilvánvalóan jogsértő magatartások körébe tartozik. A GVH érdeklődése továbbra is intenzív volt a szakmai kamarák magatartása iránt.*

Journal of Economic Literature (JEL) kód: K21.

A GVH a számok tükrében

A versenyfelügyeleti eljárások száma az előző évekhez képest némileg csökkent 2009-ben: összesen 142 versenyfelügyeleti döntés született.¹ Összesen 5,832 milliárd

¹ 2009. december 29-i sajtóközlemény; http://www.gvh.hu/gvh/alpha?do=2&pg=72&st=1&m5_doc=6267.

* A szerző az objektivitás érdekében szükségesnek tartja megjegyezni, hogy a tanulmánnyal érintett időszakban a GVH versenytanácsának elnöki tisztét töltötte be. Fontos továbbá jelezni, hogy az ismertetett döntések jelentős részben bírósági felülvizsgálat alatt állnak. A tanulmány az OTKA 78683. sz. kutatásának támogatásával készült.

Tóth Tihamér, a PPKE-JÁK docense, a Versenyjogi Kutatóközpont tagja, a Réciczka White&Case ügyvédi iroda tanácsadója. E-mail cím: ttoth@jak.ppke.hu.

A rovat cikkei a Gazdasági Versenyhivatal Versenykultúra Központjának támogatásával jelennek meg.

forint összegű bírságot szabott ki a GVH versenytanácsa, jóval többet, mint az azt megelőző esztendőben. Ennek egyik oka a GVH szerint a jelentős bírsággal járó kartellügyek számának növekedésében keresendő. Nos, hat versenykorlátozó megállapodásos ügyben került sor bírság kiszabására, mintegy ötmilliárd forint összegben. Ennek nagy részét azonban két ügy tette ki: az év elején eldöntött Heves megyei útépítő kartell és az őszi bankkártya jutalékos döntés. Komoly visszhangot váltott ki az Élelmiszer Etikai Kódex kapcsán indított GVH-eljárás is, amely azonban vizsgálói megszüntetéssel gyorsan véget is ért. Tanulmányunkban a tisztességtelen piaci magatartás és versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. Tv. (továbbiakban Tpv.) 11. §, illetve az EUMSZ. 101. cikke (régi EK SZ. 81. cikke) által tiltott versenykorlátozó megállapodások körébe sorolható esetek tanulságait mutatjuk be. Ezen ügyek alapvetően kartellek voltak, de akadt példa vertikális, forgalmazási típusú jogsértésre is. A terjedelmi korlátok miatt az ügyek eljárásjogi és bírságoláshoz kötődő érdekességeire nem tudunk kitérni.

Kartellek

Heves megyei útépítő kartell

A versenytanács a Vj-130/2006. sz. ügyben rekordhosszúságú és az év rekordbírságát kiszabó határozatában megállapította, hogy a Strabag Építő Zrt., az EGÚT Egri Útépítő Zrt. és a HE-DO Útépítő, Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. a gazdasági verseny korlátozására alkalmas, egységes és folyamatos magatartást tanúsított, amikor 2002-től 2006-ig több Heves és Nógrád megyei út- és hidépítési, illetve felújítási közbeszerzési pályázat kapcsán felosztották egymás között a piacot és rögzítették az eladási árakat (a határozat rendelkező része a)–l) pontokban sorolja fel a releváns útépítési munkákat). A versenytanács azt is kimondta, hogy a Colas Dunántúli Út- és Vasútépítő Zrt. és a HE-DO Útépítő Kft. a gazdasági verseny korlátozására alkalmas magatartást tanúsított, amikor a Heves Város Önkormányzata által Heves Vásártér út útépítési munkái kapcsán kiírt tenderhez kötődően rögzítették az eladási árakat. A jogsértés miatt a Strabagnak 1,7 milliárd, az EGÚT-nak 1,2 milliárd, a Colasnak 6 millió forint bírságot kellett megfizetnie.

A bizonyítékok értékelésekor a versenytanács a vállalkozások közötti kommunikációt tartalmazó e-mailek kapcsán nem fogadta el védekezésként, hogy a megkérdezett személy

- (i) nem tudott a saját gépéről elküldött e-mailről,
- (ii) valaki más fért a gépéhez, és így került elküldésre az e-mail, vagy hogy
- (iii) nem emlékszik az e-mailre.

A jogsértést alátámasztó bizonyítékok nagyobb részben egy forrásból származtak, mivel azokat a többiek hihetően nem cáfolták és más bizonyítékok is alátámasztották. Döntő súllyal vette figyelembe a versenytanács a kartell engedékenységre kere-

tében feltáró HE-DO nyilatkozatait, mivel azok a feltárt egyéb irati bizonyítékokkal koherens rendszert mutatnak. Az egyéb eljárás alá vontak által előadott nyilatkozatok ezen koherens és egységes rendszer létének cáfolatára vonatkozó valószínűsítés szintjét sem érték el.

A versenytanács szerint a Tpv. 11. § (2) bekezdés a)–h) pontjában nevesített magatartásoknál a jogsértés megállapíthatóságához nem is kell bizonyítani, hogy a nevesített tiltott magatartásnak van-e vagy lehet-e káros versenykövetkezménye, mert a törvényi nevesítésből az következik, hogy a törvény eleve feltételezte ezek bekövetkezhetőségét. Megjegyzendő, hogy e jogértelmezéssel érintett magatartásokat lehet amerikai mintával „per se”, vagy formális alapon versenykorlátozóznak tekinteni – igaz ugyan, hogy a törvény e felsorolása szélesebb kört fed le, mint az amerikai *per se* vagy az európai uniós *hard core* kategória. A versenytanács szerint ilyen magatartások megvalósulásának bizonyítottsága esetén a káros versenyhatásokat maga a törvény vélelmezi. Ez mintha az eljárás alá vontak ellenbizonyításának lehetőségét is kizárná, így számukra nem marad más védekezési út, mint a *de minimis* kivétel vagy a korlátozás egyedi, illetve csoportos mentesülése.

A döntésben a versenytanács részletesen szól a komplex kartellek problematikájáról. A versenyjog általában azon versenykorlátozó jogsértéseket tekinti egységesnek, amelyekben részt vevő vállalkozások minden intézkedése ugyanazon versenyellenes célt vagy hatást szolgálja. Egy komplex kartell egyetlen jogsértésnek minősül a kartell fennállásának teljes időtartama alatt, még akkor is, ha a megállapodást módosították, az összehangolt magatartásnak minősülő mechanizmusban változások következtek be.² A jogsértés egységességének megállapításakor a legfontosabb körülmények:

- az átfogó terv megléte,
- a résztvevők körének nagymértékű azonossága,
- az érintett termékek közelsége és
- az alkalmazott eszközök és mechanizmusok hasonlósága.

Egy vállalkozást a versenyre hatást gyakorolni képes megállapodás vagy összehangolt megállapodás résztvevőjének lehet tekinteni, ha a részt vevő vállalkozások egészének magatartása erre az eredményre vezethet, függetlenül az adott vállalkozás egyéni részvételének hatásától.³ Az egységes jogsértés megállapítását az sem zárja ki, hogy az érintett vállalkozások szerepe abban eltérő, illetőleg a vállalkozások között esetleges érdekkonfliktus áll fenn. Az uniós jog szerint nem feltétele az egységes folyamatos jogsértésnek a teljes folyamatosság, vagyis a *megszakadás*

² Lásd pl. az Elsőfokú Bíróság *Solvay et Compagnie SA Co. kontra Bizottság T-12/89. sz. ügyben* 1992. március 10-én hozott ítéletét és a Bizottság ipari és orvosi gáz tárgyában indult COMP/E-3/36.700 sz. ügyben 2002. július 24-én hozott 2003/207/CE határozatát. Megjegyzendő, hogy a büntetőjogban az egy eljárásban elbírált, önálló bűncselekményeket halmazatként, nem pedig egységként értékeli a bíróság.

³ Lásd pl. az Elsőfokú Bíróság *Petrofina SA kontra Bizottság T-2/89. sz. ügyben* 1991. október 24-én és *SA Hercules Chemicals NV kontra Bizottság T-7/89. sz. ügyben* 1991. december 17-én hozott ítéletét.

teljes hiánya. Az Európai Bíróság a C-204/00 Aalborg Portland kontra Bizottság ügyben például annak ellenére állapította meg az egységes jogsértést az egyik vállalkozással szemben,⁴ hogy 14 hónapon keresztül nem volt látható megnyilvánulása a jogsértő megállapodásnak. A felek egységes versenyellenes szándékának megléte esetén ugyancsak nem akadályozta az egységes jogsértés kimondásának, hogy a kartell két elkülönült időszakban és szinten valósult meg.⁵

Jelen esetben az egységes és folyamatos, komplex jogsértés célja az adott tér-ségben érdemleges kapacitással rendelkező vállalkozások közötti piacfelosztás és a status quo fenntartása volt. Ennek érdekében egyeztetették a benyújtandó árajánlatokat és a kínált feltételeket, előre meghatározva, és a körbenyerés jeleit mutatva variálva a nyertes személyét. A fenti *átfogó terv* szerinti jogsértést támasztják alá az egyes tenderek kapcsán feltárt irati bizonyítékok és a HE-DO részletes, jogsértést beismerő előadása. Mindez egybecseng a piaci körülmények által diktált racionális magyarázattal. A tenderenkénti jogsértést akkor is mindhárom vállalkozás esetében megállapította a versenytanács, ha történetesen csak kettejük közötti kommunikáció volt bizonyított. Például a Balassagyarmati helyi közutak tender esetében csak a HE-DO és az EGÚT közötti információáramlásra volt bizonyíték, azonban a Strabag e projekt tekintetében is jogsértőnek minősült, figyelemmel a három vállalkozás folyamatos és egységes jogsértést megvalósító magatartására.

A versenytanács a vizsgált tenderek esetében három típusú jogsértő mozzanatot azonosított a HE-DO nyilatkozata, az eljárás alá vontaktól származó táblázatok, a lefoglalt határidőnapló,⁶ valamint a pályázati eredmények alapján. A jogsértésben részes felek:

⁴ Lásd az ítélet 256. és 260. pontjait:

„256. A Buzzi Unicem álláspontja szerint az egységes megállapodás koncepciója olyan magatartást feltételez, amely egységes, nem szakad meg és időben folyamatos. Fenntartja, hogy a vizsgált magatartás nem minősül ilyennek. Ezt, előadása szerint, igazolják a Delegátus Vezetők megbeszélései között eltelt hosszú időintervallumok. Az 1983. január 14-i és 1984. március 19-i megbeszélések között eltelt 14 hónap – a T-43/92 Dunlop Slazenger kontra Bizottság eset fényében – azt jelenti, hogy a megbeszélések nincsenek olyan közel egymáshoz időben, amely az egységes magatartás folyamatosságára utalna. A Cement Döntésben a vállalkozásoknak tulajdonított magatartás egyszerű megismétlésével a magatartás egyedi jogsértő jellege, szemben az egységes magatartással, így a Bizottságot és az EFB-t a bírság akkénti kiszabására vezethette volna, amely az egyes vállalkozásoknak a jogsértésben betöltött (valós) szerepéhez igazodna.

260. Mivel minden egyes magatartás az EKSz 85 (1) – ma 81 (1) – cikke megsértésének körébe tartozik, így nyilvánvalóan alaptalanként szükséges a Dunlop Slazenger kontra Bizottság esetre tekinteni a jelen ügy kapcsán, hiszen az a bizonyítási teherrel összefüggésben foglalkozott a jogbiztonsággal. Egy hosszú éveken át tartó átfogó megállapodás összefüggésében néhány hónapos szünet a megvalósításban nem releváns. Másrészt éppen az a döntő, hogy a különböző cselekmények egy átfogó terv azonos célját szolgálják.”

⁵ A „Choline Chloride” ügyben, 2004. december 9-én hozott bizottsági határozat (COMP/E-2 /37.533) (69), (97), (149)-(150) preambulumbekzdése.

⁶ A határidőnaplóban található egyes bejegyzések (pl. „felosztás 2”, „HEDO része”, „részesedés”), valamint az ott szereplő számítások nem hagynak kétséget afelől, hogy a piacfelosztás megvalósításához szükséges számításokról – és nem alvállalkozói kapcsolatokról – volt szó.

a) versenykorlátozó céllal üzleti titoknak minősülő előzetes ajánlati áradatokat és/vagy egyéb bírálati szempontokat⁷ közölve megosztottak, illetve egyeztettek egymással,

b) versenykorlátozó céllal felosztották egymás között, hogy mely vállalkozás fogja nyerni az adott tendert, közvetve rögzítve egyben az eladási árakat és

c) versenykorlátozó hatást elérve döntően meg is valósították a versenykorlátozó célú megállapodást.

A felek jelen esetben az ajánlatok benyújtása határidejének letelte előtt többször is olyan jövőre vonatkozó, részletes ár- és egyéb pályázati feltételekre vonatkozó információkat közöltek egymással, amelyek teljes egészében biztosították a transzparenciát, s így lehetővé tették egymás számára, hogy a megállapodásnak megfelelő módon járjanak el (pl. veszítő ajánlat adása). Mindez azt jelenti, hogy a felek az **árzási** magatartásukat hangolták össze, amely – a formai megnyilvánulása következtében – magában foglalja az információkartell jogsértését is.

Pékkartell

A Vj-57/2007. sz., rekordszámú eljárás alá vontat felvonultató eljárásban 2009. július 4-én hozott határozatában a versenytanács ötmillió forint bírságot szabott ki a Magyar Pékszövetségre, mert

– meghatározta a Pékmesterek kenyérének legalacsonyabb átadási és fogyasztói árát, kizárta a visszáru, az akció lehetőségét;

– a tagjait áremelésre hívta fel a 2005. november 25-i, a honlapon közzétett bejegyzés és az ahhoz kapcsolódó „Beszéljünk a mindennapi kenyerről” című kiadványban a fehér kenyér javasolt átadási árának megjelentetésével;

– a 2006. március 23-i Heves-Nógrád megyei ülésén áremelésre, illetve 2006. március 24-i Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei régió ülésén az áremelés érdekében egymással való kommunikációra hívta fel a jelen lévő vállalkozásokat;

– megszervezte a 2006. június 29-i nagyvállalkozói tagozati ülést, amelyen a megjelent (nem feltétlenül csak szövetségi tag) vállalkozások között információcserére került sor, melynek során egyeztették egymással áremelési szándékaikat és információt cseréltek a kiskereskedelmi láncok áremelés-befogadási hajlandóságáról.

Tizenhat vállalkozás versenykorlátozó magatartást tanúsított azzal, hogy a Pékszövetség keretén belül működő 2006. június 29-i nagyvállalkozói tagozati ülésen egyeztették egymással áremelési szándékaikat és információt cseréltek a kiskereskedelmi láncok áremelés-befogadási hajlandóságáról. Ezért egyenként egy- és nyolcmillió forint közötti összegű bírságot szabott ki a versenytanács.

A határozat utal arra, hogy az egyik eljárás alá vont zrt. sütőipari tevékenységét 2007. október 12-ével megszüntette, nyilatkozata szerint sütőipari tevékenységének

⁷ Pl. jótállás időtartama, vállalási határidő.

„jogutódja” egy egyező nevű kft. lett a tevékenységet átvevő kft.-t azonban a versenytanács – korábbi gyakorlatának megfelelően⁸ – nem tartotta felelősnek a jogsértés elkövetéséért, mivel a jogsértés elkövetésében résztvevő zrt. továbbra is létező vállalkozás maradt. Fő szabály szerint a jogutódra csak abban az esetben száll át az átvett vállalkozás által az irányításszerzést megelőzően kifejtett magatartásáért való versenyjogi felelősség, ha az irányításszerzéssel együtt az átvett vállalkozást korábban irányító jogi személyiség is megszűnik. Mindezek miatt a versenytanács a kft.-vel szemben az eljárást a Tpvt. 53. § (3) bekezdése alapján külön végzéssel szüntette meg.

A jogsértés egyik fontos bizonyítékának a szövetség titkárának jegyzetfüzete bizonyult, amelyre nézve tanúként is meghallgatta a versenytanács. 2006. június 29-énél a „tagozati ülés” bejegyzés után vállalkozások nyilatkozatai olvashatóak az áremelési terveikről, azok időpontjáról, százalékos mértékéről, illetve a már benyújtott áremelésekről adnak tájékoztatást. A titkár első tanúvallomása szerint a vállalkozások nyilatkozatait csak az ülést követően, telefonos megkeresés útján gyűjtötte össze, a sajtó tájékoztatása céljából. Állításának részben ellentmondott második tanúvallomása, amelyben az információszerzés időpontját ennél tágabban, egy nagyjából június elejétől július közepéig tartó időszakként jelölte meg. A versenytanács szerint mindkét állításának ellentmond azonban a saját kezével írott füzet tartalma, szerkezete, tagolása. A füzetben időrendi sorrendben követik egymást a bejegyzések. A megtörtént fontosabb események dátummal és megnevezéssel szerepelnek, egymástól jól elhatárolhatóan. A kifogásolt jegyzet bejegyzései egyértelműen a 2006. június 29-i dátum, illetve a „tagozati ülés” szó után, de azokhoz kapcsolódóan szerepelnek. Több bejegyzés: így pl. „ne foglalkozunk a fogyasztói áremeléssel, hanem mi mennyiért adjuk”, a „piacszerzést befagyasztani”, „VII. 3-5 között 5 lánc mit lép várjuk meg” megjegyzések arra utalnak, hogy azok nem a szövetségi titkárral folytatott kétoldalú telefonos beszélgetés során hangzottak el, hanem a vállalkozások (versenybírák) közötti szélesebb körű kommunikáció keretében. Ezt az álláspontot erősíti, hogy egyes, a jegyzetben szereplő nevek visszatérően ismétlődnek. Az egyik eljárás alá vont vállalkozás ügyvezetője ügyfélmeghallgatása során előadta, hogy emlékei szerint a megbeszélés úgy kezdődött, ahogy a jegyzetben le van írva.

A versenytanács szerint így a 2006. június 29-i, nagyvállalkozói tagozati ülésen a jelenlévők az áremelési folyamataikról adtak tájékoztatást: a tervezett/már beadott áremeléseik tényéről, annak százalékos mértékéről. A vállalkozások elsődleges célja az volt, hogy a kiskereskedelmi láncoknál elérjék az áremelést, hiszen így a többi piaci szereplő is elfogadja a magasabb árat. A titkár jegyzete alapján egyértelműen beazonosíthatóak voltak a részt vevő vállalkozások, vagy a részükről eljáró személyek nevei (egyéb bizonyítékok voltak különböző határidőnapló-bejegyzések, ügyfélmeghallgatások). Azon vállalkozásokkal szemben, amelyek tagadták, hogy

⁸ Lásd a Vj-102/2004. és a Vj-186/2004. számú ügyekben hozott VT-határozatot.

részt vettek a tagozati ülésen és a titkár jegyzetéből ottlétük egyértelműen nem volt igazolható, a versenytanács külön végzésével az eljárást bizonyítottság hiányában megszüntette.

Az indoklás szerint az is jogsértő, ha a vállalkozások közlik egymással áremelési szándékukat, azt közös célnak tekintik. Különösen ez a helyzet, ha a szándékot számszerűsített formában is kinyilvánítják. A nagyvállalkozói tagozati ülésen részt vevő vállalkozások ésszerűen feltételezhatték azt, hogy versenytársaik az általuk közölt információknak megfelelő magatartást fognak tanúsítani, vagy legalábbis figyelembe fogják venni azokat a piacon követett magatartásuk meghatározásakor. Mindez azt eredményezte, hogy az érintett vállalkozások a vevő-eladó közötti áralku bizonytalanságai, a verseny kockázatai helyébe a köztük lévő kooperációt léptették. Közömbös volt, hogy a tagozati ülés időpontjában a vállalkozások egy része már bejelentette áremelési szándékát a kereskedőknek. Az ezzel kapcsolatos egyeztetések ugyanis a tagozati ülés idején még nem zárultak le. Az eladó-vevő közötti alku időszakában az eladó számára lényeges lehet annak ismerete, hogy versenytársai miként vélekednek az áremelésről (mik a szándékaik, tettek-e, tesznek-e ők is áremelési ajánlatot), és a versenytársak számára is fontos információ, hogy az áremelési folyamatot már elindító vállalkozások törekvéseire miként reagálnak a vevők.

A versenytanács szerint a magatartás megítélése szempontjából közömbös, hogy a sütőiparban 2005-ben nem volt áremelés, miközben a költségek ténylegesen emelkedtek, azaz előbb-utóbb indokolt lett volna az áremelés. Az információcsere megerősíthette a vállalkozásokat abban, versenytársaik is hasonló piaci lépéseket terveznek. A versenytanács elvi érveléssel mutatott rá, hogy a versenyjognak nem feladata az akár „romboló” jelleget is öltő versenytől megvédenie a versenytársakat. A versenyjog rendeltetése a verseny folyamatának védelme, nem pedig a piacon maradás garantálása a vállalkozások számára.

Több vállalkozás is hivatkozott arra, hogy ügyvezetője, ill. érdemi döntésre jogosult személy a megbeszélésen nem volt jelen. A versenytanács szerint azonban nem releváns, hogy egy adott vállalkozás részéről pontosan ki van jelen, illetve az a vállalkozásnak törvényes képviselője-e. Versenyjogi szempontból csak annak van jelentősége, hogy a vállalkozás nevében jelen lévő személy képes-e információkat szolgáltatni, illetve befogadni. Az is közömbös volt, hogy adott személy cégvezetői vagy szövetségi tisztviselői minőségében volt-e jelen az ülésen.

A versenytanács kiemelte, hogy önmagában az nem akadályozza az adott vállalkozással szemben a jogsértés megállapíthatóságát, ha a találkozóon passzív magatartást tanúsított, de a találkozó tartalmától, az ott megfogalmazódó jogsértő céltól nem határolódott el kifejezetten, egyértelműen. Ennek hiányában ugyanis a többi résztvevő alappal úgy vélheti, hogy a vállalkozás helyesli a találkozó eredményét, magatartása számukra azt fejezi ki, hogy a találkozóon történekkkel, az azon létrejött (írásba nem foglalt) megállapodással, az egyeztetések során kifejtettekkel egyetért.

A versenykorlátozó információcserét a versenytanács nemcsak a pékségeknek, hanem a szövetségnek is felrótta. A tagozati ülést ugyanis a Pékszövetség szervezte, a szövetség küldött ki rá meghívót, azon a szövetség képviselői is részt vettek.

A versenytanács szerint a Pékmesterek kenyérének ajánlott minimum árára vonatkozó szövetségi döntés célja is a verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása volt, ugyanúgy, mint a szövetség honlapján megjelenő, a fehér kenyér „reális” költségeiről szóló kalkuláció.

A többoldalú bankközi jutalék (MIF) ügy

Az öttagú versenytanács által 2009. szeptemberben hozott határozat az OTP Bank Nyrt.-t 281 millió forint, a Budapest Bank Nyrt.-t 188 millió forint, a Kereskedelmi és Hitel Bank Zrt.-t 127 millió forint, az Erste Bank Nyrt.-t 107 millió forint, a CIB Bank Zrt.-t 91 millió forint, az ING Bank N. V. magyarországi fióktelepét 90 millió forint, az MKB Bank Zrt.-t 84 millió forint, a Visa Europe Ltd.-t a MasterCard Europe S.p.r.l.-t egyaránt 477 millió forint versenyfelügyeleti bírság megfizetésére kötelezte. Mellettük még 15 bank kapcsán állapított meg jogsértést bírság kiszabása nélkül, mivel mind a Visa és MasterCard kártyáira és minden bankra egységesen alkalmazandó bankközi jutalék mértékben és struktúrában állapodtak meg. A két kártyatársaság azáltal vált jogsértővé, hogy a megállapodáshoz szabályzataikkal keretet biztosítottak és azt támogatták. A határozat rendelkező része részletesen ismerteti, hogy mely vállalkozás mettől meddig volt részese a 2008. július 30-ig, a megállapodás felmondásáig tartó jogsértésnek. Az eljárásban a GVH nemcsak a Tpv-t, hanem az EKSz. 81. cikkét is alkalmazta.

Az eljárás alá vont bankok a Magyar Bankszövetség közvetítésével vállalatcsoportot terjesztettek elő. A vállalatok részét képezte oktatási kampányok szervezése, piaci sz tenderdek továbbfejlesztése, a bankkártyás folyamatok, felületek egységesítése, az újonnan csatlakozó kis- és közepes méretű kereskedők részére havonta, egy éven keresztül egy bizonyos összegű jóváírás. A versenytanács azonban végül is a jogsértés megállapításának rögzösebb útja mellett döntött, mivel

– a vállalatok az azonosított versenyprobléma kapcsán adódó káros hatásokat (a kartell természetéből fakadó túlárazást külön is nevesíti a határozat) nem voltak képesek felszámolni, illetve olyan lépéseket helyeznek kilátásba, melyek megtétele a versenyfelügyeleti eljárástól függetlenül is a piaci szereplők érdekében áll;

– a gyakorlat szerint nem lehetséges múltbeli, már megszűnt magatartás esetén kötelezettségvállalással megszüntetni az eljárást;

– a Magyarországon alkalmazandó bankközi jutalék jövőbeni sorsa közvetlenül nem a hitelintézetek, hanem a kártyatársaságok kezében van, ráadásul a Bizottság által a Visával szemben 2009-ben indított eljárás kiterjed a – többek között – Magyarországon is érvényesülő „fallback” díjak mértékére;

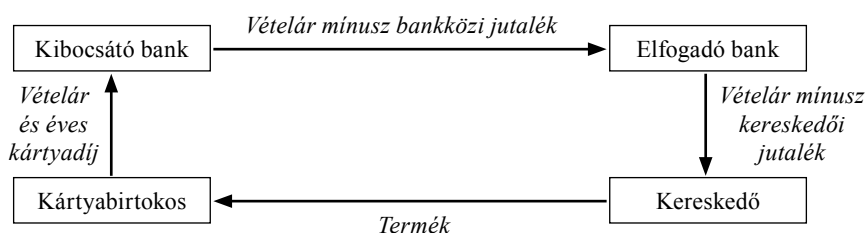

– végül, a kötelezettségvállaláshoz egy bank és a két kártyatársaság sem csatlakozott, márpedig egyazon eljárásban nem születhet egyszerre egy kötelezettségvállalást elfogadó végzés és egy a kártyatársaságok és az egyik bank jogsértését kimondó határozat.

A határozat eljárási kérdésekkel foglalkozó záró részéből némileg több támpontot kaphatnak a vállalkozások arra nézve, hogy mikor van helye és mikor nincs kötelezettségvállalás tételének. Erre főszabályként nincs lehetőség akkor, ha kartelljellegű, azaz a legnyilvánvalóbb versenykorlátozásról van szó. További fontos kizáró ok lehet, ha a piaci magatartás jelenleg már nem érvényesül, azaz nincs min változtatnia a hatóságnak (jelen esetben a bankközi jutalék megállapítása kikerült a bankok kezéből). Szintén nem erősíti a vállalást, ha az olyan elemeket is tartalmaz, amelyek megvalósítását az eljárástól függetlenül a vállalkozások jól felfogott üzleti érdeke is megkívánja. Formai-eljárási jellegű feltételnek minősül a versenytanács eddigi gyakorlata szerint, hogy a vállaláshoz minden egyes eljárás alá vontnak csatlakoznia kell.

Az eljárási kérdésekkel foglalkozó részből megtudhatjuk, hogy több eljárás alá vont is kérte az eljárás felfüggesztését, tekintettel a hasonló tárgyú brüsszeli, illetve luxemburgi eljárásokra. A versenytanács szerint azonban a versenyfelügyeleti eljárás felfüggesztésének nem volt helye, a meghozandó döntés nem függött más szerv eljárásától. Más ugyanis a két nevezett eljárás tárgya: jelen eljárásban a GVH az 1996–2008 között Magyarországon létezett, magyar bankok által megkötött és a két kártyatársaság által támogatott MIF-megállapodást vizsgálta (és minősítette 1997. január 1-jétől kezdődően), ami nem tárgya egyik említett uniós szintű eljárásnak sem. Jelentős ténybeli különbség továbbá, hogy a magyar bankok együtt kezelték a két társaságot, továbbá dokumentáltak más motivációik is voltak, mint a rendszer stabilitása felett örködni.

A piac működéséhez a következőket kell feltétlen tudni. A kártyás fizetési rendszerekben nagyszámú kártyabirtokos és az adott rendszer kártyáját elfogadó kereskedő vesz részt. A különféle típusú kártyák mind a vásárlók (kártyabirtokosok), mind a kereskedők oldalán egyfajta fizetési eszközként jelentkeznek. A kártyabirtokos a kibocsátó banktól szerzi be a kártyáját (tipikusan attól, amelyik a folyószámláját vezeti). A kereskedők az elfogadó bank közreműködése révén képesek elfogadni a kártyás fizetést. A kártyát elfogadó kereskedő, vagy az elfogadó bank, vagy a saját tulajdonában, illetve működtetésében levő POS (Point of Sale) terminált használ e célból.

A kártyatársaságok központi szerepére tekintettel helyesebb e szolgáltatást nem négy-, hanem ötszereplős kártyás fizetési rendszernek nevezni. Ami a piaci szereplőket illeti, 2007-es adatok szerint egy kivétellel minden bank bocsátott ki betéti kártyát. 2007-ben a kártyák közel fele tartozott az OTP-hez, sorrendben a következő kibocsátók az Erste Bank, a K&H, a CIB, a Cetelem, a Budapest Bank, a Raiffeisen, a Citibank, a Takarékbank, az MKB és az UniCredit. Az OTP-n kívül minden bank 10% alatti részesedéssel rendelkezett. Kártyaelfogadást 2007 végén csak kilenc bank végzett. A legnagyobb elfogadók az OTP és a K&H, ketten a piac több mint 90%-át fedték le. Ami a kártyatársaságokat illeti, Magyarországon a MasterCard a piacvezető, 50%-ot jóval meghaladó piaci részesedéssel (mind a betéti, mind a hitelkártyák terén).

A határozat felvezető része kitér a kétoldalú piacok közgazdasági problematikájára is, jóllehet a jogi indoklásban túl nagy szerepet ennek nem tulajdonít a versenytanács. A bankkártyás fizetési rendszer kétoldalú iparágként jellemezhető. Kétoldalú piac esetében a piac egyik oldalának árazási döntései befolyásolják a kapcsolódó piac keresleti viszonyait (a kereslet mennyiségét), ami viszont visszahat az eredeti piac keresletére (a kereslet mennyiségére). A két oldal keresletének „kiegyensúlyozására” szolgálhat a bankközi jutalék.

A versenytanács megállapította, hogy hét alapító pénzintézet között – a két kártyatársaság tudtával – legkésőbb 1996. augusztus 28-án létrejött az akaratgyezség (a hét bank közül három is már csak jogutódja révén volt érintve jelen eljárásban). A kártyás fizetés piacára később belépő bankok is szükségszerűen részesévé váltak e megállapodásnak, akár a fórum tagjává váltak, akár nem.

A határozat egyik „újítása”, hogy a két asszisztáló kártyatársaság megállapodásban való részessége is megállapítható volt, mivel

a) az általuk alkotott szabályzat tette lehetővé, hogy a bankok egymás között, akár a másik kártyatársaságra is irányadóan határozzák meg a bankközi jutalékot;

b) a bankok elismerték azt, ami a kezdeti időszakból származó levelezésekből is kitűnik, hogy a kártyatársaságok kifejezetten segítették őket, „fogták a kezüket”;

c) nem tartotta a versenytanács üzletileg életszerűnek és ezért hihetőnek, hogy ne tudtak volna arról, hogy a magyar bankok egységes díjat rögzítenek mindkét társaság kártyáira (ez ellen pl. a Visa később tiltakozott is), miközben ez érdeküket szolgálta, hiszen ez a gyakorlat az egymás közötti verseny legfontosabb elemét kiiktatta;

d) tudniuk kellett arról, hogy a magyar piaci szereplők a szükséges elemzések közül költségtanulmányt sem végezve állapították meg és tartották fenn az egységes MIF szintjét.

A bankok a kártyás fizetési rendszerek piacán, valamint ezen piac két kártyarendszerén belül (ahol az eljárás alá vont elfogadó és kibocsátó bankok vannak jelen) egységesen (azonos szinten) állapították meg a bankközi jutalék mértékét. A bankközi jutalékok közös és egységes megállapítása torzította a versenyt, mivel nem volt

esély arra, hogy a Visa és MasterCard közötti verseny e téren éreztesse hatását, ami egyben korlátozta az elfogadó bankok közötti versenyt is. A megállapodással ugyanis közvetetten befolyásolták a kereskedői díj szintjét. A versenytanács szerint a kibocsátói piacot is érintette a megállapodás, mivel a versenykorlátozó módon megállapított MIF-ből a kibocsátó bankok részesedtek.

A versenytanács a vizsgált megállapodást versenykorlátozó célzatúnak minősítette, mert:

- a Visa és MasterCard együttes kezelése a két társaság közötti árverseny egyik legfontosabb elemét semlegesítette,

- egyes iratok szerint maguk az eljárás alá vont hitelintézetek is az elfogadó bankok közötti díjversenyt mérséklő szerepet tulajdonítottak neki, és

- ezektől függetlenül is a bankközi jutalék kártyatársaságok szintjén megvalósult együttes megállapítása olyan természetű megállapodás, amely szükségszerűen kihat a kereskedői díj terén az elfogadó bankok közötti versenyre.

A versenytanács elvi érveléssel szögezte le, hogy az EU és magyar gyakorlat szerint a versenykorlátozó célzat keretén belül a megállapodás természetét, „szokásos”-típusú következményeit kell vizsgálni, nem pedig a vállalkozások szubjektív szándékait bizonyítani. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a szándékok ismertsége esetén ne lehetne azokat a célzat kapcsán bizonyítékként felhasználni.

A MIF és a kereskedői díj közötti szoros kapcsolat ismeretére a versenytanács által hozott példák egyike a következő. A 2004. szeptember 8-i, MIF szupermarketekben való csökkentésére vonatkozó OTP-előterjesztés utal azokra az európai fejleményekre, amikor a kereskedők a MIF csökkentése, eltörlése révén kívánják a kereskedői díjat letörni. A levél szerint: „Lehetőségeinkhez képest ellenállunk ennek, azonban látnunk kell, hogy előbb-utóbb lépünk kell, részben azért, hogy a magyar GVH kartellgyanúját ne keltsük fel, és nem utolsósorban az ősztől életbe lépő Visa EU-tagságunk miatt is.” Továbbá: „Ma az önköltségeken felül gyakorlatilag az alkalmazott interchange díj húzza meg a határt a nagy élelmiszerláncoknak ajánlható jutalék mértékében, amely nyilvánvalóan nem lehet alacsonyabb (ráfizetés nélkül) az érvényes 1,4%-os (chipes terminál esetén 1,2%) elektronikus rate-nél.”

A vizsgált magyar MIF-megállapodás tényleges piaci hatása alapján is versenykorlátozónak minősült. A megállapodás hiányában másként alakulhattak volna a bankközi jutalékok, kihatva a kereskedői díjak összegére és a kibocsátó bankok azon döntéseire, hogy melyik kártyatársaság kártyáját bocsássák ki. Mind a megállapodás előtti, mind az azt követő idők adatai azt mutatják, hogy megállapodás hiányában legalább részben eltérő mértékű, de szinte bizonyosan kártyatársaságonként eltérő struktúrájú díjak alakultak volna ki.

A negatív hatás alátámasztására a határozat a szupermarket üzleteket megcélzó 2004-es díjcsökkentési kísérlet kudarcát ismerteti. A többségi alapon meghozott döntés nyomán az ahhoz nem csatlakozó bankok a MasterCard szabályzat alapján nem tudták volna megvétózni a változást, az egyhangúságot megkövetelő Visa

szabályzat értelmében viszont igen. Azaz, ha a megállapodás nem fedte volna le mindkét kártyarendszert azonos módon, úgy a MasterCard kártyák vonatkozásában megvalósulhatott volna a díjcsökkenés, egyben a két rendszer közötti verseny is élénkült volna.

A mentesülés feltételeinek vizsgálata során a versenytanács nem vitatta, hogy a többoldalú kártyás fizetési rendszerek számos hatékonysági előnnyel járhatnak. Nem látta azonban bizonyítottnak, elsősorban a két kártyatársaság együttes kezeléséből fakadó versenytorzulás miatt, hogy a korlátozás minden időpontban csak a feltétlenül szükséges mértéket érte volna el, illetve hogy a haszon megfelelő része eljutott volna a kártyabirtokosokhoz, illetve a kereskedőkhöz. A mentesülés elutasításában közrejátszott az, hogy

a) a MIF mértéke hosszú évekig változatlan maradt, miközben a piac mindkét oldala jelentősen átalakult és a költségek is csökkentek (több bank is elismerte, hogy 2001–2002 között elérkezett az idő a rendszer módosítására, a megállapodás módosításának nehézsége miatt „benntagadtak” a kezdetben elfogadott jutalék alkalmazásába),

b) egységes MIF-et alkalmaztak a betéti kártyákra és a költségesebb hitelkártyákra,

c) a MIF megállapítását, illetve a későbbi módosításokat nem előzte meg költség-elemzés, és ami legalább olyan lényeges, a piac két oldala változó szükségleteinek, jellemzőinek figyelembevétele.

A határozatban a versenytanács gondosan igyekezett kerülni azt az érzékeny, de egyben kulcsfontosságú kérdést is, hogy a MIF mértéke túlzottan magas volt-e a megállapodás nyomán. Egyedül a kötelezettségvállalási kísérletek, illetve a mentesülés kapcsán írott néhány mondat utal arra, hogy a MIF mértékével gondok voltak, a GVH annak jelentős csökkenését várta el. Az ár túlzottan magasnak minősítésétől a versenytanács vélhetően azért is tartózkodott, mert klasszikusan nem szeret árhatósági szerepkörben tetszelegni, mint aki tudná, hogy mi az egyedül helyes piaci ár. Ehhez kellő takarozási lehetőséget adott, hogy a magyar MIF-sztori nem egyoldalú túlzott árazás, hanem egy klasszikus kartellhez közel eső történet formáját öltötte. Már pedig kartellezés esetén is azt vélelmezzük, hogy az árak magasabbak voltak a szabadpiaci áraknál, a kartellezés jogsértővé nyilvánításának nem előfeltétele bebizonyítani a túlzott árazást.

Volt kartell, nincs kartell – megszüntető végzések

A GVH versenytanácsa két eljárásban is megszüntető végzést hozott, mert a vizsgálat nem tárt fel elegendő bizonyítékot. Az egyik eljárásban például a Budapesti Nyomozó Ügyészség kezdeményezése nyomán a Belügyminisztérium Beszerzési és Kereskedelmi Rt. által 2003-ban lebonyolított szolgálati téli kesztyű beszerzése kap-

csán vizsgálódott a GVH. Az eljárást utóbb kiterjesztették a Honvédelmi Minisztérium Magyar Honvédség 2003 és 2006 között lefolytatott ruházati közbeszerzéseire is. A versenytanács azonban kellő bizonyíték hiányában 2009. június 30-án végzésel megszüntette az eljárást.

Hasonló sorsra jutott a Fővárosi Távhőszolgáltató Zrt. 2007-es hőközpont pályáztatása kapcsán történtek vizsgálata is. Itt sem sikerült bizonyítani, hogy az eljárás alá vont vállalkozások egymás között előre felosztották volna a hat részpályázatot. A versenytanács szerint két körülmény támaszthatta alá az árrögítés és piacfelosztás tényét. Egyfelől az, hogy az eljárás alá vontak egymástól különböző, de összességükben a teljes projektet lefedő részprojektekre nyújtottak be árajánlatot, másfelől hogy a közbeszerzési eljárás harmadik fordulójában teljesen azonos rezsziáránlatot nyújtottak be. Ezen túlmenően azonban a vizsgálat a jogsértést alátámasztó írásos bizonyítékot nem tárt fel és a versenyfelügyeleti eljárásban meghallgatott ügyfelek és tanúk sem tettek a jogsértést alátámasztó nyilatkozatot. A felek azonban életszerű magyarázattal éltek arra vonatkozóan, hogy miért csak az adott résztvevő indultak el. Az árak egyezőségének véletlenszerűségét támaszthatta alá az a tény is, hogy már az eljárás második ártárgyalási fordulójában is előfordult, hogy egyes vállalkozások más vállalkozásokkal teljesen azonos árajánlatot nyújtottak be.

E két döntés jól példázza, hogy kartellügyeknél magasra teszi a versenytanács a bizonyítottság szintjét jelentő mércét. A versenyeztetés keretében is előfordulhatnak gyanús, összejátszásra utaló párhuzamosságok, írásos vagy egyéb erős bizonyíték hiányában azonban ésszerű magyarázatot adva magatartásukra, a vállalkozások kimenthetik magukat. Lehet, hogy matematikailag elenyészően kicsi volt a valószínűsége a véletlenszerű egybeesésnek, de teljesen nem volt kizárható az egyeztetés nélküli eredmény sem.

Vertikális versenykorlátozó megállapodások

Versenykorlátozó Castrol szerződések

A Vj-7/2008. sz. ügyben 2009. márciusban azt állapította meg a versenytanács, hogy a Castrol Hungária Kereskedelmi Kft. gépjárműszervizekkel kenőanyag értékesítése tárgyában kötött szerződéseiben az általa meghatározott bruttó fogyasztói ár alatti értékesítést korlátozó rendelkezések alkalmasak voltak a gazdasági verseny korlátozására, szintúgy, mint öt évnél hosszabb vagy határozatlan időre kötött versenytilalmi kikötések. A versenytanács bírságot nem szabott ki, viszont kötelezte az eljárás alá vontat, hogy a jogsértő szerződéses kikötéseket e határozat kézhezvételétől számított három hónapon belül hozza összhangba a Tpv. rendelkezéseivel. Érdekesség, hogy a határozat rendelkező része külön is kimondja, hogy az öt évnél nem hosszabb időre kötött versenytilalmi kikötései nem minősülnek tiltott, gazdasági versenyt korlátozó megállapodásnak.

A versenytanács gyakorlata szerint a végfelhasználói/fogyasztói árak minimumának vagy pontos összegének vertikális vonatkozású rögzítése is a Tpv. 11. § (2) bekezdés a) pontjába ütközően versenykorlátozó célzatú magatartás. Az árképzés korlátozottsága folytán a kereskedő az egyik legfontosabb versenyesszköz hatékony alkalmazásában kell, hogy korlátokat elszenvedjen. A Castrol vitatta, hogy egyáltalán létezett-e ármegkötésre vonatkozó közös akarat. Az eljárás során a Castrol közel ötven szerződéses partner nyilatkozatát csatolta arra vonatkozóan, hogy a viszonteladói árak kialakítását a szerződések a gyakorlatban nem korlátozták. Szervizek több esetben nyilatkozták, számlákkal igazolva, hogy a listaár alatt is értékesítettek kenőanyag termékeket. A versenytanács szerint azonban a szerződés törzsszövegében elhelyezett rendelkezést nem változtatta meg érdemben, hogy a mellékletben „ajánlott” árak kitétel szerepel, továbbá hogy a szervizek „utólagos” jogértelmezése szerint az árlistát nem kötelező ajánlott árnak tekintették. A kifogásolt szerződések pusztán azon az alapon, hogy azok betartását a Castrol nem ellenőrizte, nem volt elegendő indok a versenytorzítás kizárására.

A vertikális megállapodások egyes csoportjainak a versenykorlátozás tilalma alól történő mentesítéséről szóló 55/2002. (III. 26.) Kormányrendelet nem volt alkalmazható. Az ármegkötés egyedi mentesülése érdekében a Castrol nem terjesztett elő értékelhető bizonyítékokat.

A szerződés azon része, mely szerint a partner tevékenységével összefüggésben kizárólag csak a Castrol termékeit használja, forgalmazza, illetve reklámozza, olyan kikötésnek minősül, ami közvetlenül a márkák közötti verseny korlátozását eredményezi azáltal, hogy kizárja azok piacralépési lehetőségét az adott szerződéses partner viszonylatában. A Castrol néhány esetben hasonló rugalmasságot mutatott, mint a minimális viszonteladási ár meghatározása esetében, ugyanakkor már csak e versenytildalmi rendelkezés indokául felhozott érvekből is nyilvánvaló, hogy ennek betartását üzletpolitikai szempontból alapvetően fontosnak tartotta a versenytanács a csoportmentességi rendelet logikája alapján az öt évnél hosszabb időre, vagy határozatlan időszakra szóló elkötelezést.

Az ügy érdekessége azon túl, hogy az EK Sz. 81. cikke nem került alkalmazásra, hogy az ármegkötés léte az egész megállapodástól megvonta a csoportmentesülés lehetőségét, illetve a piaci részesedéseknél nem kifejezetten a jogsértő rendelkezéseket tartalmazó szerződések mögött álló forgalmat vette figyelembe a versenytanács, hanem a Castrol valamennyi (az adott korlátozást már nem tartalmazó) szerződését is.

Árrögzítés az autónavigációs piacon

A Vj-166/2006. sz. ügy tárgya a tajvani Mitac, a magyar LCP Kft. és üzleti partnerei közötti magyarországi áregyeztetés és ártartó mechanizmus versenyjogi megítélése volt. A viszonteladói és a végfelhasználói/fogyasztói árak horizontális,

illetve vertikális rögzítése a Tpv. 11. § (2) bekezdés a) pontjába ütközően versenykorlátozó célzatú magatartás. 2009. szeptember 24-én hozott határozatában megállapította a versenytanács, hogy

- a Mitac és az LCP Kft. versenykorlátozó megállapodást kötöttek, amikor legkésőbb 2006. augusztustól 2006 végéig rögzítették előbbi vállalkozás termékeinek magyarországi továbbeladási árait;

- az LCP Kft. 2005. októbertől 2006 végéig ártartásra épülő versenykorlátozó megállapodást kötött partnereivel, így különösen a Hamex Zrt.-vel és a Speedshop Kft.-vel a Mitac Mio termékeinek magyarországi forgalmazásáról;

- az LCP Kft. és az RRC Kft. 2006 júliusában versenykorlátozó megállapodást kötött a Qtek telefonok árainak jövőbeli egyeztetése tekintetében.

- A versenytanács a Mitackal szemben 50 millió Ft, az LCP Kft.-vel szemben 43 millió forint, a Hamex Zrt.-vel szemben 9 millió forint, az RRC Hungary Kft.-vel szemben 1 millió forint bírságot szabott ki.

A versenytanács több megszüntető végzéssel is szűkítette az eljárás alá vontak körét. Például a Porsche Hungária Kft.-vel szemben⁹ nem sokkal a végső döntés előtt azért szüntette meg az eljárást, mert az e-mailekből nem volt kiolvasható, hogy a vállalkozás az ártartó rendszer működtetésében aktívan részt vett volna, csupán kifogásolva a máshol kialakult alacsony árakat, a maga számára próbált jobb árat kiharcolni.

A jogsértő magatartással érintett időszak az e-mailek tanúsága szerint az autós navigációs termékek magyarországi árusításának felfutását jelentő 2005–2006-os évek. A Versenytanács szerint a Mitac-LCP megállapodás és az LCP ártartó rendszere kapcsán megállapítható volt, hogy az eljárás alá vont vállalkozások piaci részesedése meghaladta a 10%-ot, ezért a vizsgált árrögzítő megállapodás és gyakorlat nem minősülhetett csekély jelentőségűnek. A határozat szerint az érintett termékpiac a teljes gépkocsi-navigációs piac termékei közül

- a navigációs célszámítógépek (PNA-k) és

- a GPS funkcióval ellátott kézi számítógépek (PDA-k),

- a GPS-képes pocket PC telefonokat, valamint a telefonos PDA-kat is magában foglaló okostelefonok piaca,

amelyek a gépkocsi-navigációs berendezések piacán belül egyenként különálló termékpiacot alkotnak. 2006-ban a Mitac Mio termékei rövid idő alatt piacvezető szerepre tettek szert Magyarországon. A PNA termékek piaci részesedése a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján meghaladta a 30%-ot, míg a Mitac Mio PDA termékek piaci részesedése 30–60% közötti volt. Az okostelefonok kapcsán hasonló adat nem állt a versenytanács rendelkezésére, itt az eljárás alá vontak nyilatkozatai szerint részesedésük jóval kisebb mértékű volt.

⁹ Vj-166/2003/293. sz. végzés.

Az LCP és az RRC között létrejött árrögzítő megállapodás horizontális jellege miatt nem volt alkalmazható a Tpvt. 13. § kivétele, így az okostelefonok piacának részletes elemzése ebben a tekintetben szükségtelen volt. A rendelkezésre álló bizonyítékok ugyanakkor azt mutatják, hogy az RRC nem tartotta magát a megállapodott árhoz, annál olcsóbban árusította a készüléket, így a megállapodás érdemi negatív hatást nem fejtett ki a piacon. A Tpvt. 11. § (1) bekezdése szerint azonban már az a megállapodás is a versenyjogi tilalomba ütközik, amely a gazdasági verseny megakadályozását, korlátozását vagy torzítását célozza vagy ilyen hatást fejthet ki. Az, hogy utóbb egyik fél nem tartja magát a megállapodáshoz, nem teszi azt meg nem történtté.

Ami a Mitac és az LCP üzleti kapcsolatát illeti, aláírt megállapodás hiányában a versenytanács a rendelkezésre álló (a tajvani cég régióért felelős munkavállalója és az LCP képviselői közötti) e-mailek alapján azt állapította meg, hogy megállapodásuk kimondott célja volt, hogy Magyarországon és a környező országokban maximalizálják a Mio termékek piaci részesedését. Több e-mail és egy tanúvallomás is alátámasztotta, hogy a Mitac által meghatározott árak nem ajánlott árként, hanem ténylegesen rögzített árként funkcionáltak. A versenytanács nem tartotta életszerű magyarázatnak, hogy az LCP illetékes alkalmazottja csak „blöffölt” volna, amikor az olcsóbb árat kérő szlovák Electro Worlddel szemben a rögzített minimumárakra hivatkozott. A Mitac több alkalommal is kimondottan felszólította a partnereket, hogy kövessék az árakat. Egy e-mail szerint az árrendszer célja az árháború elkerülése volt. Egy másik e-mailből az tűnt ki, hogy az LCP akkor fog megkapni egy 2%-os visszatérítést, ha nem ad el az ajánlott ár alatt (elrettentő példaként megemlítette, hogy volt olyan, aki 20 000 dollár visszatérítést veszített emiatt). A Mitac külön is felhívta a figyelmet arra, hogy jogszerűen leállíthatja a szállítást, amennyiben a partnerek nem követik az árakat.

Ami a harmadik vizsgált viszonylatot, az LCP által kötött viszonteladói szerződéseket illeti, ezek ugyan nem tartalmaztak árrögzítő klauzult, illetve kifejezetten ajánlott árról szóltak, azonban az e-mail-váltások azt bizonyították, hogy az LCP az időszakonként megküldött táblázatokban szereplő árakat ténylegesen minimumárként alkalmazta, amelyek betartása érdekében több üzleti partnerével együttesen, rendszeresen fellépett a viszonteladókkal szemben. Az LCP és viszonteladói közötti – az írásos szerződést lényegében átértelmező – megállapodás tartalma lényegében az volt, hogy az LCP által kívánatosnak tartott, árlistákban és e-mailekben kommunikált ártól való minimális (egy-kétezer forintos) eltérés még nem jelentett problémát, egy jelentősebb, több ezer forintos aláárazás esetén viszont az LCP vagy valamelyik nagykereskedelmi partnere intézkedett, telefonon próbálva jobb belátásra bírni a partnert.

A versenytanács szerint nem egy-két ügyféllel kötött eseti jellegű kétoldalú árrögzítő megállapodásról volt szó (mint amire konkrétan utalnak egyes e-mailek, lásd különösen az LCP-Speedshop kapcsolatot), hanem egy olyan általánosan érvényesü-

lő üzleti modellről, amely révén az LCP a Mitac termékek – és természetesen maga számára – jelentős piaci részesedést és sikert kívánt garantálni. Olyan többszintű árrendszert dolgozott ki és tudott több-kevesebb sikerrel működtetni, amelyben az árversenynek moderált szerep jutott, ennél fontosabbnak tartva azt, hogy a kereskedőket kellő árrés garantálásával tudja megfelelő marketingre és így nagyobb eladásokra ösztönözni. A megállapodásnak részese volt valamennyi LCP üzletfél, aki nem határolódott el a forgalmazási rendszer szerves részét képező ártartó üzletpolitikától. Az LCP forgalmazási rendszerébe bekapcsolódó kereskedőknek például a 2005 végén tartott tájékoztatón ismertették a forgalmazás fő játékszabályait, közte szükségszerűen a marketing fontosságát és ahhoz kapcsolódóan az „akciózás” veszélyeit, az ártartással járó előnyöket.

A versenytanács tehát nemcsak az egyes e-mailekben közvetlenül szereplő vállalkozások közötti akarategyezséget látott bizonyítottnak, hanem egy szélesebb körű megállapodást is. E ponton is érzékelhető, hogy a versenytanács vertikális árrögzítéseknel anélkül mond ki jogsértőnek egy megállapodásrendszert, hogy minden egyes abban részes vállalkozást eljárás alá vonna. Jogsértést megállapítani nyilván csak eljárás alá vont vállalkozás terhére lehet. A határozat rendelkező része ezért a megállapodás „ötletgazdáját”, az LCP-t mint magyarországi importőrt nevesíti.

A versenytanács szerint ezzel tiltott végfelhasználói árrögzítés valósult meg, amely egyrészt vertikális értelemben volt alkalmas a gazdasági verseny korlátozására, másrészt, mivel az LCP maga is kiszolgált olyan vevőket, akik a Hamex és Speedshop potenciális ügyfelei lehettek, a megállapodásnak horizontális jellege is volt, ami kizárja a csekély piaci részesedésre támaszkodó mentesülést.

Szelektálás Hyundai módra¹⁰

A GVH azért indított a Hyundai Holding Hungary Kft. (a továbbiakban: HHH) ellen eljárást, hogy megállapítsa beleütközik-e a Tpv. 11. §-ába, továbbá a 21. § c) és i) pontjaiba a HHH által alkalmazott Hivatalos Márkaszervizként Való Elfogadás Eljárásrend (továbbiakban: Eljárásrend) azon rendelkezése, mely szerint visszautasíthatja az olyan szerviz jelentkezését, amellyel folyamatban lévő jogvitája van. 2009 májusában a versenytanács megszüntette a Vj-129/2008. sz. eljárást.

Az Eljárásrend vizsgálat tárgyát képező rendelkezése a versenytanács álláspontja szerint nem minősül a HHH és a hálózat tagjává válni kívánó vállalkozás közötti megállapodásnak. A Tpv. 11. § alkalmazásának ugyanis elengedhetetlen feltétele a megállapodó felek közötti akarategyezés, ami az adott esetben nyilvánvalóan nem

¹⁰ A most ismertett határozat egyaránt sorolható a versenykorlátozó megállapodások és az erőfölénnyel való visszaélés témakörébe; azért ez utóbbi kapcsán ismertetjük, mert talán e téren fontosabb üzeneteket tartalmaz.

áll fenn: a HHH egyoldalúan rögzítette, hogy az olyan vállalkozások jelentkezését visszautasíthatja, amelyekkel jogvitája van.

A versenytanács erőfölénnyel való visszaélést sem látott bizonyítottnak. Az azonos jellegű áruk (adott esetben: személygépjárművek) teljes választékának forgalmazására vonatkozó vertikális megállapodások esetében az adott árucsoport forgalmazójának a viszonteladókkal szembeni gazdasági erőfölénye szempontjából az egyes választékokból való átlagos részesedésnek van jelentősége, függetlenül attól, hogy az egyes választékok a végső fogyasztó szempontjából azonos árupiacokhoz tartozónak minősülnek-e vagy sem. Márpedig az új személygépjárművek körében a Hyundai (és így a HHH) részesedése Magyarország egész területén – mint a versenytanács álláspontja szerinti érintett földrajzi piacon – mindössze 1 százalék, ami alapján gazdasági erőfölényes helyzete a vizsgált magatartással összefüggésben kizárható.

A versenytanács továbbra sem változtat azon az álláspontján, hogy az autókereskedők és a magyarországi márkaimportőr közötti erőkülönbséget főszabályként nem hajlandó gazdasági erőfölényes helyzetnek tekinteni. A fenti érintett piac meghatározás alapján gyakorlatilag egyik autómárka gyártója sem élvez gazdasági erőfölényt. Mégis, a végzés 15. pontja azt üzeni a márkaimportőröknek, hogy lehetnek olyan esetek, amikor a versenytanács kész felülvizsgálni álláspontját. A mondat fogalmazásából az tűnik ki, hogy ez lenne a helyzet, ha az adott márka gyári pótalkatrészeinek piacán vagy éppen egy hálózatból való kizárás kapcsán merülne fel probléma. Ez annyiban érdekes megközelítés, hogy olybá tűnik, mintha magatartás/probléma függővé válna a piaci helyzetből fakadó gazdasági erőfölény kérdése.

Szakmai szövetségekkel szembeni eljárások

2009-ben a GVH versenytanácsa számos társadalmi, szakmai szervezettel szemben folytatott eljárást zárt le, jelentősebb szankciók nélkül.

Élelmiszeripari Kódex

A Vj-65/2009. sz. eljárás kapta a legnagyobb sajtónyilvánosságot tavaly a GVH eljárásai közül, jóllehet az ügy rövid időn belül „elhalt”, a körülmények megváltozása miatt maguk a vizsgálók szüntették meg a versenyfelügyeleti eljárást. A GVH májusban a Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetsége, a Magyar Agrárkamara, az Élelmiszerfeldolgozók Országos Szövetsége, a Tej Termék Tanács, a Magyar Zöldség-Gyümölcs Szakmaközi Szervezet és Termék Tanács, a Vágóállat és Hús Szakmaközi Szervezet és Termék Tanács, a Baromfi Termék Tanács, az Országos Kereskedelmi Szövetség és az Általános Fogyasztási Szövetkezetek és Kereskedelmi Társaságok Országos Szövetsége ellen indított eljárást mind a magyar, mind az uniós szabályok megsértése miatt. A rendelkezésre álló információk sze-

rint ugyanis az eljárás alá vont szövetségek, kamarák, terméktanácsok által aláírt Élelmiszer Termékpálya Kódex (a továbbiakban: Kódex) szerződési feltételekre, termékpályaszabályokra, illetve a kiemelt jelentőségű hazai termékekre vonatkozó külön szabályozást tartalmazó egyes pontjai eltérően kezelték a belföldi, illetve más tagállamból származó termékeket.

A GVH vizsgálói a Kódex alábbi öt pontjáról valószínűsítették a versenykorlátozó célzat fennállását:

5.15. A termékpálya vállalkozásai árpolitikájukban nem alkalmaznak piacvesztető eszközöket, így különösen

b) nem forgalmaznak saját üzletben előállított terméket önköltségi ár alatt;

c) nem forgalmaznak szezonterméket akciós áron az adott termék hazai értékesítési szezonjának kezdetén.

7.2. A termékpálya vállalkozásai a kiemelt jelentőségű hazai termékek körét illetően külföldről származó termékekkel csak a választékot bővítik.

7.3. A termékpálya élelmiszer-forgalmazással foglalkozó vállalkozásai élelmiszer-választékának kiemelt jelentőségű hazai termékekből álló hányada a Magyar Köztársaság területén megfelelő mennyiségben és folyamatosan előállított kiemelt jelentőségű hazai termékek esetében – azon időszakokban, amikor ezeket a termékeket Magyar Köztársaság területén is jelentős mennyiségben állítják elő – eléri az elsődleges és másodlagos kihelyezések polcfelületei alapján mérhető 80%-ot.

7.5. A termékpálya élelmiszer-előállítással foglalkozó vállalkozásai árletörési céllal nem importálnak kiemelt jelentőségű hazai termékek körébe tartozó mezőgazdasági alapanyagot.

7.7. A termékpálya mezőgazdasági termeléssel foglalkozó vállalkozásai a kiemelt jelentőségű hazai termékek körében exportra csak a hazai piacon nem értékesíthető többletmennyiséget értékesítik, árfelhajtási céllal pedig nem exportálnak e körbe tartozó mezőgazdasági alapanyagot.

A megállapodás másik öt pontja esetében¹¹ az volt valószínűsíthető, hogy alkalmazásuk esetén azok versenykorlátozó hatást fejthetnek ki. A vizsgálat során viszont kiderült, hogy az aláíró szervezetek nem bírtak a tagjaiktól olyan felhatalmazással, hogy azok egyetértenének a Kódex rendelkezéseivel, így az aláírók az egyesületi törvény szerint tagságukat nem képviselhették, nevükben kötelezettséget nem vállalhattak. Így a Kódex a gyakorlatban nem valósulhatott volna meg. Mi több, az aláíró szervezetek a Kódex hatályba lépése, azaz 2009. július 1-je után úgy nyilatkoztak, hogy nem alkalmazzák a Kódexet, vagy felfüggesztik az alkalmazását a GVH döntéséig. Később az aláírók azt is kinyilvánították, hogy a Kódex csak akkor él, ha megvalósításában valamennyi érintett részt vesz. Csakhogy nem sokkal ezután a kiskereskedőket képviselő szervezetek az élelmiszer termékpálya törvényre hivatkozva végérvényesen elálltak a Kódex alkalmazásától, így a megállapodás ren-

¹¹ A Kódex számozásának megfelelően: 4.5., 5.5., 5.15., 7.4., 7.6.

delkezéseinek alkalmazására nem került sor. A Kódex a jövőben sem „éledhet újra”, hiszen alkalmazásától a kiskereskedelmi érdekképviseltek végérvényesen elálltak.

A GVH kétségtelenül diplomatikus döntést hozott a nem túlzottan jó sajtót hozó eljárás megszüntetésével. Érdekes, hogy az ügy belső piaci kapcsolódása miatt miért nem az Európai Bizottság vállalta fel az eljárás megindítását. Megjegyzendő, hogy egy versenyellenes célzatú, a felek akaratának megfelelően létrejött megállapodás akkor is versenyjogba ütközik, ha azt valamilyen oknál fogva nem hajtják végre a felek. Más kérdés, hogy mikor kell a gyakorlatra kihatással nem levő problémákkal terhelnie magát egy versenyhivatalnak.

Árajánlás fogtechnikusoknak

A Vj-51/2008. sz. eljárásban 2009 októberében a versenytanács 3 millió forint bírságot kiszabva megállapította, hogy a Magyar Országos és Budapesti Fodrász, Fogtechnikus, Kéz-, Lábápoló és Működőépítő, Szikvízkészítő, Kelmefestő-Vegytisztító Szakmai Ipartestület (továbbiakban: MOSZI) a gazdasági verseny korlátozásának tilalmába ütköző magatartást tanúsított, amikor 1997-től 2008-ig Ajánlás elnevezéssel internetes honlapján, illetve saját kiadású fogtechnikai szaklapjában fogtechnikusi szolgáltatásokra vonatkozó minimum árakat tett közzé.

A határozat – indokolásából, nem pedig a rendelkező részből kitűnően – a MOSZI 2004. május 1-jétől megvalósított magatartását az EKSz. alapján is értékelte. A C-309/99 Wouters-ügyben hozott ítélet 95. pontja szerint bármely megállapodás, döntés vagy összehangolt magatartás, amely egy tagállam egész területére kiterjed, természeténél fogva azzal a hatással jár, hogy a piacok nemzeti alapon történő felosztását erősíti és így megakadályozza az EKSz. egyik céljának tekintett kölcsönös gazdasági interpenetrációt. Figyelemre méltó, hogy a versenytanács nemcsak a Bíróság esetjogát hivatkozta döntésének indokolásakor, hanem a Bizottság két soft law dokumentumát is.

A versenytanácsnak nem volt sok kétsége afelől, hogy a MOSZI a Tptv. 11. § (1) bekezdése, valamint az EKSz. 81. cikkének (1) bekezdése értelmében vállalkozások társulásának tekinthető. Tagságát a magánszektorban tevékenykedő fogtechnikusok és fogtechnikai vállalkozások alkotják, akik díjazás fejében szolgáltatásokat nyújtanak, azaz gazdasági tevékenységet végeznek és a tevékenységük pénzügyi kockázatát maguk viselik, ilyen módon alá vannak vetve a piaci kereslet és kínálat általános törvényeinek.

Érdekes kérdés lehet, hogy a díjazást mennyire kell a vállalkozás fogalmi elemének tekinteni (legalábbis az alkalmazott – bár külön nem hivatkozott – EU-esetjog nem tekinti annak). A „kereslet-kínálat törvényeinek való alávetettség” ugyanakkor egy újszerű, ötletes fogalomképző megoldásnak tűnik.

A vállalkozások által létrehozott szakmai érdekképviselői szervezetek döntései (közvetlenül vagy közvetett formában) alkalmasak a vállalkozások (mindenekelőtt,

de nem kizárólagosan tagjaik) piaci magatartásának befolyásolására, függetlenül attól, hogy az ajánlásként vagy kötelező jelleggel jelennek-e meg. Ezt a versenyjogi ítéletet önmagában az sem befolyásolja, ha a vállalkozások társadalmi szervezetek nonprofit módon tevékenykedik (a tagjai érdekében tevékenykedő, őket képviselő vállalkozások társadalmi szervezetének magának nem kell piaci magatartást tanúsítania ahhoz, hogy magatartása versenyjogilag értékelhető legyen).

Az ajánlott minimumárak elfogadása és közzététele kikényszeríthetőség hiányában is a Tpv. 11. § (1) bekezdése, valamint az EKSz. 81. cikkének (1) bekezdése értelmében vállalkozások társulása döntésének minősül, mivel az ajánlott árak következtében más árak érvényesülhetnek a piacon, mint az ajánlás hiányában.¹² Az ajánlott ár valamennyi érintett számára a bizonyosság egy megfelelő fokát biztosítja a vonatkozásban, hogy miként fog alakulni a piaci szereplők árazási politikája. Az ajánlott árak orientáló hatását figyelembe véve a vállalkozások egyéni költségeitől, teljesítményétől, minőségétől függetlenül, indokolatlanul egységesülhetnek az árak.

Nem marasztalt orvosi kamara

A GVH versenytanácsa 2009 májusában megszüntette az eljárást a Magyar Orvosi Kamarával (továbbiakban: MOK) szemben. Azt lehetett feltételezni, hogy a MOK megsértette a magyar és uniós versenyszabályokat a fogorvosi szolgáltatások ajánlott díjtételeinek közzétételével és Etikai Kódexének 131. és 133. pontjaival. A megszüntetés mellett alapvetően azért döntött a versenytanács, mert a vizsgálat nem tárt fel olyan bizonyítékot, amelyből arra lehetne következtetni, hogy a MOK 2007. március 31. után döntést hozott volna ajánlott árak tárgyában (ezen időpontig törvényi felhatalmazás alapján megtehetette ezt).

A versenytanács felhívta a figyelmet, hogy a társadalmi szervezet által megfogalmazott reklámkorlátok megszüntethetők vagy korlátozhatják a vállalkozások közötti versenyt, akadályozzák az adott piacon tevékenykedő vállalkozásokat abban, hogy költséghatékonyan, alacsonyabb árakkal, jobb minőségben működjenek, csökkentik a verseny intenzitásának kényszerét. A fogyasztók oldalán megnövelik a különböző vállalkozásokról, termékekről való tájékozódás költségeit, megnehezítve a fogyasztók számára, hogy az igényeiknek leginkább megfelelő minőséget és árat megkeressék.

A döntést nehéz lenne a GVH legjelentősebb eljárásai közé sorolni. Nehéz megválaszolni, hogy mi szükség volt az eljárás megindítására „történelmi” jelentőségű esetleges korlátozások esetén; lehetséges természetesen, hogy sor került panaszokra, bejelentésekre, de erre vonatkozó információt a döntés nem tartalmaz. Mindenesetre megállapítható, hogy a leterhelt versenytanács a gazdaságilag kevésbé jelentős múltbeli problémák boncolgatására nem hajlandó túl sok energiát fordítani.

¹² Lásd pl. a Fővárosi Bíróság 3.K. 31.377/2005/11. számú ítéletét (Vj-56/2003).

Vj-84/2007. ügyszámon a GVH azért indított még 2007-ben versenyfelügyeleti eljárást a Békés Megyei Ügyvédi Kamara (továbbiakban: BMÜK vagy Kamara) ellen, mert észlelte, hogy a BMÜK a nyilvántartásba vételi eljárások során felszámított nyilvántartásba vételi (regisztrációs) díjak megállapításával és kivetésével, valamint a BMÜK Elnökségének 34/2006. (XII. 15.) sz. határozata, illetve az azt megelőző, a regisztrációs díjakat megállapító határozatok valószínűsíthetően sértik a magyar és uniós versenyszabályokat. A BMÜK Elnökségének előbb említett 2006-os elnökségi határozata a korábbi 132 000 forinthez képest 500 000 forintban állapította meg az ügyvédekre, európai közösségi jogászokra, külföldi jogi tanácsadókra irányadó nyilvántartásba vételi díjat (2004 előtt csupán tízezres nagyságrendet értek el e díjak).

A versenyfelügyeleti eljárás során hozott 41/2009. (IX. 11) sz. kamarai határozat 150 000 forintra csökkentette az ügyvédekre, alkalmazott ügyvédekre, európai közösségi jogászokra, külföldi jogi tanácsadókra irányadó nyilvántartásba vételi díjat. Minden bizonnyal erre is tekintettel az eljárás 2009 októberében végül kötelezettségvállalás elfogadásával zárult. Megjegyzendő, hogy a vállalás, eltérően több korábbi versenytanácsi döntéstől, nem tartalmaz a múltra nézve korrekciós elemeket.

A versenytanács előzetes álláspontjában jelezte, hogy a megemelt regisztrációs díj piacra lépési akadályt teremt, védve ezzel a már piacon levő ügyvédek érdekeit (kamarai tagság, illetve regisztráció nélkül az ügyvédi tevékenység ugyanis nem végezhető). Az eljáró versenytanács ezen túl kétféle diszkriminációt is kifogásolt:

- egyfelől azt, hogy a Kamara különböző mértékű díj megfizetését írta elő ugyanabba a nyilvántartásba történő bejegyzésért különböző személyeknek,
- másfelől, egyes különböző nyilvántartásokba történő bejegyzés regisztrációs díjainak nagymértékű eltérését, megjegyezve, hogy ebben a második esetben a díjak különböző mértéke önmagában elfogadható.